

Vaiko teisių gynėjai pastebi, jog iki šiol saugumo vaikui labiausiai trūkdavo jo artimiausioje aplinkoje, tačiau jau kuris laikas ryškėja naujos tendencijos - smurtas persikelia už namų ribų, o patys vaikai, vis jaunesnio amžiaus, aktyviai smurtauja tarpusavyje. Neretai žodiniai konfliktai perauga ir į fizinius veiksmus, o patyčių sulaukia netgi vaikai, gyvenantys išsiskyrusiose šeimose arba bandantys užsidirbti pinigų po pamokų. Apie iššūkius, su kuriais susiduria smurtą patiriantys vaikai bei būdus, kaip jiems padėti, kalbėjosi įvairių sričių atstovai vaiko teisių gynėjų inicijuotoje diskusijoje „Šiuolaikinio jaunimo vertybės - pagarba ir tolerancija. Ką daryti, kai jos nesuveikia?“.

Pasak Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktorės Ilmos Skuodienės, šiandien nėra tokios erdvės, kur vaikas galėtų jaustis visiškai saugus ir apsaugotas nuo smurto. Nors fizinio smurto atvejų, kuriuose nukenčia vaikai, užfiksuojama daugiausiai, visgi dideliu aktyvumu tarp vaikų pasižymi ir patyčios.

„Jeigu anksčiau didžiausia grėsmė vaikui patirti patyčias kildavo viešojoje erdvėje, pavyzdžiui, mokykloje, būrelyje ar namų kieme, tai šiuo metu patyčios sparčiai persikelia į socialinius tinklus. Dažnai kitapus ekrano vykstančios patyčios būna netgi stipresnės nei realybėje, nes jų iniciatorius gali veikti drąsiau, sulaukti daugiau palaikytojų, o patyčioms pasirinktas turinys turi galimybę skliti plačiai ir nesustabdomai. Pavyzdžiui, sužinome, jog į elektroninę erdvę patenka asmeninės vaikų nuotraukos, kurios buvo skirtos tik siauram draugų ratui, arba slapta nufilmuoti jautrūs vaizdo įrašai. Tokio pobūdžio vaizdinė medžiaga gali lengvai tapti ne tik viešu patyčių objektu, bet ir seksualinio smurto įrankiu“, – sako I. Skuodienė.

Patiriamas smurtas vaikus priveda iki savižalos, kartais tenka keisti gyvenamąją vietą

Tarnybos vadovė mini daugiau pavyzdžių, kurie vaiko teisių gynėjus pasiekia kaip pagalbos prašymai iš pačių vaikų bei jų artimųjų.

„Patys vaikai mums praneša apie iš bendraamžių girdimus nuolatinius žeminimus, prasivardžiavimus, kurie vaikus priveda net iki savižalos. Taip pat pasitaiko atvejų, kai dėl vaikų patiriamų žodinių užgauliojimų ar grubių fizinių veiksmų, šeimos priima sprendimus persikelti gyventi į kitą miestą, pakeisti visą socialinę aplinką, mokyklą“, – vardija I. Skuodienė.

Pasak jos, vaiko teisių gynėjams reaguojant į tarp vaikų kilusias smurtines situacijas

pastebima, kad dažniausiai tarpusavio nesutarimai prasideda „apsižodžiovimais“, tačiau neretai jie stiprėja bei virsta susistumdymais ir grumtynėmis. Tad visuomet labai svarbu vertinti smurtines situacijas ir suteikti pagalbą abiem įvykio dalyviams – tiek nukentėjusiam, tiek smurtavusiam.

„Bendraudami su smurtiniu elgesiu pasižymėjusiu vaiku, visuomet stengiamės surasti priežastis, kurios galimai paskatino vaiką taip elgtis. Verta prisiminti, kad aplinka, kuri supa vaiką, yra labai reikšminga jo elgesiui, bendravimui, gebėjimams. Tad siekdami padėti vaikui, ypatingą dėmesį skiriame ir jo šeimai, iš kurios vaikas susirenka įvairias patirtis, atliepia matomą pavyzdį, atkartoja pažįstamus elgesio modelius. Tėvai turėtų būti vaiko „greitoji pagalba“ – ne tik šeimoje skiriant dėmesio prevenciniams pokalbiams, mokant vaiką empatijos ir taikių būdų spręsti konfliktus, bet ir stengiantis išbūti kartu su vaiku jo sunkumuose – jį išklausančią, girdint, atliepiant jo emocijas“, – sako I. Skuodienė.

Patyčias patyręs Orijus Gasanovas skatina vaikus ieškoti įkvepiančių pavyzdžių

Žurnalistas, TV laidų ir radijo vedėjas, keliautojas Orijus Gasanovas atskleidžia, kad vaikystėje ir jam yra tekę patirti patyčias, kurių tuo metu neįvardindavo kaip smurto. Pasak jo, net ir šiandien daugelis vaikų gali nesuprasti, jog prieš juos yra smurtaujama, nes dažnai patiriamas smurtas gali tapti įprasta kasdienybe, su kuria vaikas tiesiog susitaiko.

„Kadangi aš esu tamsaus gymio, mane anksčiau vadindavo „čigonu“. Aš supratau, kad tai nėra normalu, bet prie to buvau pripratęs. Šiandien, ką aš galėčiau patarti vaikui, kuris patiria patyčias dėl to, koks yra, tai ieškoti įkvepiančių pavyzdžių, tarkime, domėtis žymių žmonių biografijomis – kokie jie buvo ir kokie jie tapo. Radus panašių žmonių į save, kuriems pavyko įveikti tam tikrus sunkumus ir tapti sėkmingais, laimingais, bet kurį vaiką tikrai gali sustiprinti dabarties iššūkiuose. Man toks būdas labai padėjo paauglystėje“, – sako O. Gasanovas.

Jis teigia, jog pats dažnai lankosi mokyklose ir universitetuose, kuriuose pasakoja vaikams ir jaunimui apie savo karjeros kelią, gyvenimo būdą, taip pat duoda motyvuojančių patarimų, skatindamas jaunas žmones užsiimti mėgstama veikla, prasmingai išnaudoti savo laisvalaikį, netgi patiems užsidirbti pinigų. Pasak jo, vienoje mokykloje pasidalinus savo asmenine patirtimi apie ilgametę darbo patirtį, kurios pradžia buvo jauname amžiuje, labai nustebino vienos moksleivės atsakas.

„Vienoje mokykloje prie manęs priėjo mergaitė ir padėkojo, kad aš paskatinau visus dirbti, nes tuo metu ji buvo vienintelis vaikas klasėje, kuris po pamokų dirbdavo ir dėl to sulaukdavo patyčių. Iš pradžių aš nesupratau, kuria prasme iš to galima tyčiotis, bet vėliau

atėjo mintis, kad ko gero, bendraklasiams mergaitės noras užsidirbti siejasi su tuo, kad ji neturi pinigų“, – pasakoja O. Gasanovas.

Umberto Masi: jauni žmonės sulaukia patyčių dėl savo šeimos padėties, lytinės tapatybės, turimos negalios

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos prezidentas Umberto Masi, bendraudamas su jaunimu pastebi, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių mokyklose ar vaikų laisvalaikio erdvėse tarp vaikų vyksta patyčios, yra lytinės tapatybės ir lyties klausimai, negalia bei šeimos padėtis.

„Jeigu sulaukiama patyčių dėl šeimos padėties, konkrečiai būna atkreiptas dėmesys, ar vaiko tėvai yra išsiskyrę, o galbūt vaikas yra netekęs mamos, arba tėčio, o gal net ir abiejų tėvų“, – papildo U. Masi.

Jo teigimu, paprastai patyčios kyla iš suaugusiųjų nustatyto bendravimo standarto, nes vaikai stebi savo artimiausią aplinką ir iš jos ima tarpasmeninio bendravimo pavyzdį. Pasak jo, viena pagrindinių bėdų yra tai, kad suaugusiesiems ne visuomet pavyksta suteikti vaikams tinkamų įgūdžių, kaip atpažinti sunkumus, kurie kyla, ir patyčias, kurias jie patiria. Tad nepaprastai svarbus tėvų įsitraukimas ir nuolatinis bendravimas su vaikais bei tinkamo pavyzdžio šeimoje rodymas.

„Tolerancija ir vienas kito supratimas – esminė prielaida siekiant kurti visuomenę, kurioje kiekvienas žmogus galėtų klestėti ir ieškoti savęs. Vis dėlto, dabartinės pastebimos tendencijos, susijusios su smurtu tarp vaikų, kelia nerimą ir turėtų versti visus susimąstyti apie tai, kaip iš tiesų jaučiasi vaikai, kokioje aplinkoje jie praleidžia savo laiką. Būtina ieškoti geriausių priemonių, užtikrinančių saugią aplinką vaikams tobulėti, mokytis ir ugdyti savo įgūdžius, tarp kurių – tarpasmeninių santykių vystymo ir bendravimo, konflikto sprendimo ir vienas kito supratimo gebėjimus. Lygiai taip pat svarbu patiems būti pavyzdžiu ir savo pačių veiksmais užtikrinti, kad mūsų aplinkoje bendravimas būtų pagarbus, grįstas abipusiu supratimu ir įsiklausymu“, – sako U. Masi.

Psichologė pataria vaikams rasti bent vieną žmogų, kuriuo būtų galima pasitikėti

Psichologė, psichoterapeutė doc. dr. Asta Adler pažymi, jog patyčios yra kompleksinis fenomenas, susijęs su agresija, kuri nukreipiama į kitus, bandant atpažinti, kur yra savas, o kur svetimas. Pasak jos, dažnai patyčiomis akcentuojama tai, kas nesutampa su dauguma ir kelia nepatogumą: žmogaus ypatybės, jo išskirtinumas, pavyzdžiui, kitokia odos spalva, su dauguma nesutampanti nuomonė, neįprasta išvaizda ir pan.

„Pabrėždamas šiuos skirtumus žmogus tarsi bando pakelti savo savivertę pasakydamas, jog tu esi žemiau, o aš – aukščiau. Kartu tai leidžia jam panaudoti savo susikaupusią vidinę įtampą, virtusią susierzinimu ar pykčiu, kuriuos išlaisvinti žodžiais ar fiziniais veiksmais yra kur kas lengviau ir greičiau, nei bandyti susireguliuoti savo emocinę savijautą meditacijų, atpalaiduojančios muzikos ar sporto pagalba“, – sako doc. dr. Asta Adler.

Pasak jos, patyčių forma išreikštas vaiko susierzinimas gali atspindėti jo patiriamus įvairius sunkumus – nesutarimus šeimoje, tėvų priklausomybes, šilumos ir dėmesio stygių, mokymosi iššūkius ir kt.

Nors psichologė pastebi, kad šiuolaikiniai vaikai ir jaunimas vis geriau geba atpažinti patyčias ir atsilaikyti prieš jas, nubrėždami savo asmenines ribas ir neleisdami kitam žmogui jų peržengti, tačiau sprendžiant patyčių ir kitokių formų smurto problemą, vaikams išlieka labai svarbi aplinkinių pagalba ir palaikymas.

„Kiekvienam vaikui labai svarbu atrasti ir turėti šalia savęs tokius žmones, kurie jam būtų atramos šaltinis. Žinoma, visuomet norisi, kad tie žmonės būtų vaikui patys artimiausieji, pavyzdžiui, tėvai, kuriais vaikas galėtų pasitikėti ir atsiverti. Tačiau jeigu tokio santykio šeimoje nepavyksta sukurti, vaikui svarbu nenusiminti ir emocinės paramos ieškoti kitoje aplinkoje. Tai gali būti ir draugai, kurie nesityčioja, bet padeda atstovėti iššūkius ir yra pasiryžę juos kartu spręsti, arba kiti suaugusieji, galintys išklaudyti, patarti. Kartais paprasčiausias kalbėjimasis, savo išgyvenimų pasidalijimas su kitais, leidžia nurimti emocijoms ir protui bei priimti išmintingus sprendimus“, – primena doc. dr. Asta Adler.

Visą diskusiją galima peržiūrėti [čia](#).

